

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Kohēzijas fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

**Labklājības ministrijas kā par horizontālā principa “Vienlīdzīgas iespējas” koordināciju
atbildīgās institūcijas**

analīzes kopsavilkums

**par Eiropas Savienības fondu ieguldījumu horizontālā principa “Vienlīdzīgas iespējas”
ieviešanā 2014.-2020. gada plānošanas periodā
par pārskata periodu no 01.01.2016. līdz 31.12.2016.**

Rīga, 2017

Saturs

	Kopsavilkums	
1.	Kopsavilkums par darbībām, kuras veiktas saistībā ar HP VI piemērošanu un politikas mērķiem ESI fondu īstenošanai	5
1.1.	SAM ietekmes uz HP VI izvērtēšana	5
1.2.	HP VI iekļaušana DP īstenošanas un projektu atlases procesu organizācijā	7
1.3.	Darbības, kas veiktas, lai veicinātu vīriešu un sieviešu līdztiesību	8
1.4.	Sociālā nevienlīdzība, iekļaušanas veicināšana un sociālās novitātes (t.sk. labās prakses piemēri)	11
2.	HP VI uzraudzība un novērtēšana	15

Izmantotie saīsinājumi

AI	Atbildīgā iestāde
DP	Darbības programma
DPP	Darbības programmas papildinājums
EK	Eiropas Komisija
EP	Eiropas Padome
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
ELFLA	Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
EJZLF	Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds
ESI FONDI	Eiropas Savienības investīciju fondi - ESF, ERAF, KF, ELFLA, EJZF
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
HP VI	Horizontālais princips „Vienlīdzīgas iespējas”
IKT	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas
KF	Kohēzijas fonds
KP	Kohēzijas politika
LM	Labklājības ministrija
PL	Partnerības līgums
SAM	Specifiskais atbalsta mērķis
SI	Sadarbības iestāde
SIF	Sabiedrības integrācijas fonds
KP VIS	Kohēzijas politikas fondu vadības informācijas sistēma 2014.-2020. gadam

Kopsavilkums

EP regulā¹ (turpmāk – regula) noteiktā horizontālā principa – dzimumu līdztiesība, nediskriminācija, pieejamība – koordinēšana (ieviešanas uzraudzība) 2014.-2020.gada plānošanas periodā ir deleģēta LM² un tā tiek īstenota KF līdzfinansētā tehniskās palīdzības projekta “Horizontālā principa “Vienlīdzīgas iespējas” politikas koordinēšanas funkciju nodrošināšana Labklājības ministrijā (2015.-2018. gads)” (turpmāk – HP VI projekts) ietvaros.

Ņemot vērā Latvijas starptautiski uzņemtās saistības, ratificējot ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, kā arī, ievērojot regulā noteikto prasību iesaistītajām iestādēm nodrošināt KP fondu līdzfinansēto un sabiedrībai paredzēto izstrādājumu, preču, pakalpojumu un infrastruktūras pieejamību personām ar invaliditāti, LM veic mērķtiecīgas darbības KP fondu atbalstītās fiziskās vides, transporta, IKT, citu sabiedrībai paredzēto objektu un pakalpojumu pieejamības uzlabošanai personām ar invaliditāti, kā arī dzimumu līdztiesības veicināšanai un diskriminācijas izskaušanai.

LM kā par HP VI koordināciju atbildīgās institūcijas analīzes kopsavilkumā par ES fondu ieguldījumu HP VI ieviešanā 2014.-2020. gada plānošanas periodā par pārskata periodu no 01.01.2016. līdz 31.12.2016.(turpmāk – ziņojums) ir sniegta informācija par ES fondu ieguldījumu atbilstību attiecīgajam horizontālajam principam, kā arī sniegts to darbību apraksts, kas īstenotas, lai nodrošinātu horizontālās politikas mērķu iekļaušanu, atsaucoties uz PL saturu, kā arī konkrētās darbības, kas veiktas, lai veicinātu vīriešu un sieviešu līdztiesību un novērstu diskrimināciju, jo īpaši pieejamības nodrošināšanu personām ar invaliditāti. Ziņojuma pilnajai versijai ir viens pielikums, kur ir apkopoti piemēri par HP VI iekļaušanu ESI fondu plānošanas un īstenošanas dokumentos.

Jāatzīmē, ka KP VIS funkcionalitātes un finansējuma saņēmēju datu iesniegšanas organizācijas nepilnībām, šajā ziņojumā nav iekļauta analīze par HP VI rādītāju sasniegtajām vērtībām 2016.gadā. Pie nosacījuma, ka KP VIS funkcionalitāte tiks uzlabota, 2019.gada ziņojumā tiks analizēti HP VI sasniegtie rādītāji 2016., 2017. un 2018.gadā (skat. 2.sadaļu “HP VI uzraudzība un novērtēšana”). Ziņojumam ir viena versija, kas satur koncentrētu informāciju par īstenotajām darbībām HP VI ieviešanā un uzraudzībā, ziņojumā ir iekļauta informācija par tēmām “Sociālā nevienlīdzība”, “Sociālās novitātes”, kā arī informācija saskaņā ar Regulas Nr.2015/207³ 5.pantu un V pielikumā noteikto formu un saturu.

Kopumā, veiktā analīze par ES fondu ieguldījumu HP VI ieviešanā par 2016.gadu ļauj secināt, ka DP plānoto darbību un pasākumu īstenošanā ir ņemti vērā vienlīdzīgu iespēju principi un tie ir integrēti gan ES fondu plānošanas, gan īstenošanas dokumentos. Projektu iesniegumu atlases procesā tiek piemēroti HP VI kritēriji, kas dod priekšroku tikt atbalstītiem projektiem, kuri paredz īstenot konkrētas specifiskas darbības, kas veicina HP VI mērķu sasniegšanu.

---

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) Nr. 1303/2013 (2013. gada 17. decembris) ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 (<http://esfondi.lv/page.php?id=1153>)

² Ministru kabineta 2014.gada 16.decembra noteikumi Nr.784 “Kārtība, kādā Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadībā iesaistītās institūcijas nodrošina plānošanas dokumentu sagatavošanu un šo fondu ieviešanu 2014.–2020.gada plānošanas periodā (<https://likumi.lv/doc.php?id=271368>)

³ Eiropas Komisijas 2015.gada 20.janvāra Īstenošanas regula (ES) Nr.2015/207, ar ko paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai īstenotu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1303/2013 attiecībā uz progresu ziņojuma paraugiem, informācijas par lielu projektu iesniegšanu, kopīgo rīcības plānu, īstenošanas ziņojumiem attiecībā uz mērķi “Investīcijas izaugsmei un nodarbinātībai”, pārvaldības deklarāciju, revīzijas stratēģiju, revīzijas atzinumu un gada kontroles ziņojumu, kā arī izmaksu un ieguvumu analīzes izpildes metodiku un saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1299/2013 attiecībā uz īstenošanas ziņojumu paraugu saistībā ar mērķi “Eiropas teritoriālā sadarbība”

2016.gadā ir vērojama pozitīva tendence nodarbinātībā - jauniešu situācija darba tirgū pēdējos gados uzlabojas – pieaug jauniešu 15-24 gadi nodarbinātības līmenis (33.2% 2016.g. trijos cet.) un mazinās bezdarbs (17.7% 2016.g.trijos ceturkšņos), pieaug personu ar invaliditāti nodarbinātība - no 2016.gadā VSAA uzskaitē esošajām personām ar invaliditāti 25% bija nodarbinātas, kas ir par 2% augstāks nekā 2013.gadā (23%) un tas ir līdzīgs gan vīriešiem, gan sievietēm.

Vienlaikus jāatzīmē, ka 2016.gada statistika⁴ liecina, ka valstī daudzās jomās saglabājas vai pat palielinās nevienlīdzība un sociālās atstumtības risks. Piemēram, dati par vidējo darba samaksu vīriešiem un sievietēm Latvijā liecina, ka ienākumu nevienlīdzība ir nemainīga kopš 2012.gada, un vīriešiem darba samaksa ir par 17% lielāka nekā sievietēm. Savukārt ienākumu nevienlīdzība veicina augstāku nabadzības un sociālās nabadzības risku sievietēm, kas sievietēm ir pieaudzis 3,5 reizes kopš 2012.gada un 2016.gadā tas ir par 4,6 procentpunktiem augstāks nekā vīriešiem. Joprojām saglabājas arī izteikta dzimumu segregācija izglītībā, kas pēc tam atspoguļojas darba tirgū.

1. Kopsavilkums par darbībām, kuras veiktas saistībā ar HP VI piemērošanu un politikas mērķiem ESI fondu īstenošanai

PL noteiktais horizontālās politikas mērķis ir salāgot ekonomiskās, sociālās un vides intereses un nepieciešamību, lai pēc iespējas paplašinātu darbību pozitīvo ietekmi plašākai sabiedrības daļai.

HP VI koordinējošās institūcijas pārstāvis ir iekļauts ESI fondu uzraudzības komiteju sastāvā, lai sniegtu viedokli par vienlīdzīgu iespēju un nediskriminācijas aspektiem programmu ieviešanā. ES struktūrfondu un KF uzraudzības komitejas sastāvā ir iekļauts personu ar invaliditāti intereses pārstāvošās organizācijas “Latvijas Cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbības organizācijas” “SUSTENTO” pārstāvis.

LM izstrādāja metodisko materiālu “Metodika “Horizontālā principa “Vienlīdzīgas iespējas” īstenošanas uzraudzībai 2014.-2020. gada plānošanas periodā”⁵. Metodikas mērķis ir nodrošināt vienotu izpratni par HP VI ievērošanu un uzraudzību ESI fondu īstenošanā.

LM nodrošināja informatīvus seminārus (2016.gadā - 7), konsultācijas un metodisku atbalstu ESI fondu vadībā un uzraudzībā iesaistītajām institūcijām, veicinot iesaistīto izpratni par vienlīdzīgu iespēju aspektiem - dzimumu līdztiesību, personu ar invaliditāti tiesības un iekļaušana, nediskriminācija vecuma un etniskās piederības dēļ – un to ievērošanu un īstenošanu projektos.

LM uzsāka Vides pieejamības stratēģijas un Vides pieejamības standarta publiskajām un dzīvojamām ēkām izstrādi (turpmāk – stratēģija). Vides un informācijas pieejamības nodrošināšana ir arī viens no Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam nosacījumiem, pakāpeniski nodrošinot universālā dizaina ieviešanu, preču, pakalpojumu, ierīču un objektu pieejamību, kam nepieciešama pēc iespējas mazāka pielāgošana un viszemākās izmaksas. Stratēģijas izstrādi plānots pabeigt līdz 2017.gada jūnijam.

1.1. SAM ietekmes uz HP VI izvērtēšana

DP sagatavošanā vienlīdzīgu iespēju un nediskriminācijas jomā katram SAM tika veikta plānoto darbību analīze no dzimumu, vecumu, invaliditātes u.c. perspektīvām, un noteikta ietekme uz HP VI - tieša pozitīva ietekme, netieša pozitīva ietekme, nav ietekmes.

SAM ietekmes uz HP VI definēšana:

- SAM ir tieša pozitīva ietekme uz HP VI, ja visu atbalstāmo projektu rezultātiem ir tieša pozitīva ietekme uz HP VI;
- SAM ir netieša pozitīva ietekme uz HP VI, ja atsevišķu projektu rezultātiem ir tieša pozitīva ietekme, ir netieša pozitīva ietekme vai nav ietekmes uz HP VI;

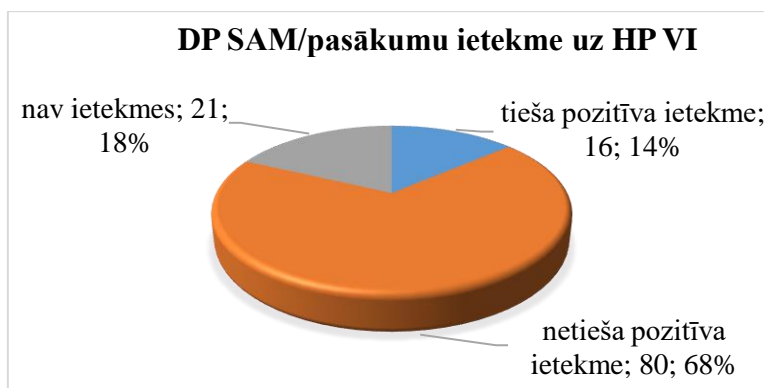
⁴ CSP dati

⁵ <http://sf.lm.gov.lv/lv/vienlidzigas-iespejas/2014-2020/metodika/>

- SAM nav ietekmes uz HP VI, ja nevienam no potenciāli atbalstāmajiem projektiem nav ietekmes uz HP VI.

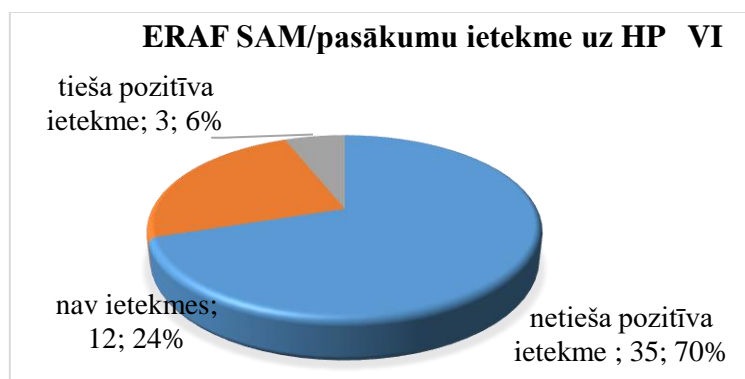
DP ietvaros ir aprakstīti 117 SAM⁶, no kuriem 16 jeb 14% ir tieša pozitīva ietekme uz HP VI, 80 jeb 68% ir netieša pozitīva ietekme uz HP VI un 21 jeb 18% nav ietekmes uz HP VI (1.attēls).

1.attēls

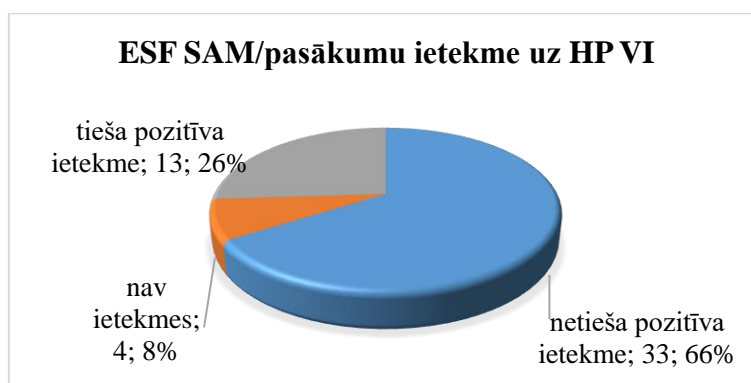
No 50 ERAF atbalstītajiem SAM/pasākumiem 35 jeb 70% ir netieša pozitīva ietekme, 3 jeb 6% ir tieša pozitīva ietekme un 12 jeb 24% nav ietekmes uz HP VI (2.attēls).

2.attēls

No 50 ESF atbalstītajiem SAM/pasākumiem, 33 jeb 66% ir netieša pozitīva ietekme, 13 jeb 26% ir tieša pozitīva ietekme un 4 jeb 8% nav ietekmes uz HP VI (3.attēls).

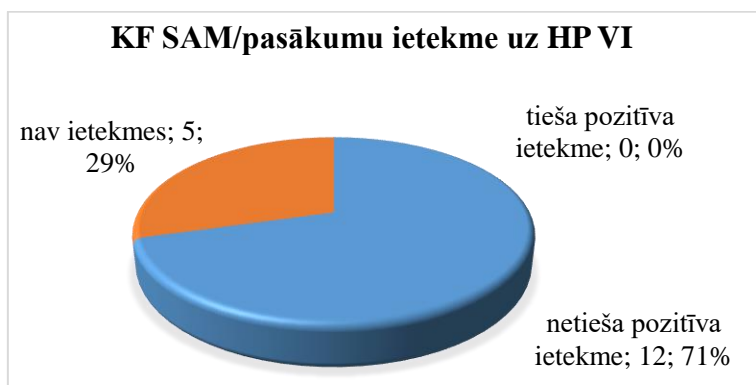
3.attēls

⁶ Ja SAM ir pakārtoti pasākumi, tad tiek uzskaitīti tikai pasākumi, savukārt, ja SAM nav pakārtotu pasākumu, tiek uzskaitīti SAM

No 17 KF atbalstītajiem SAM/pasākumiem 12 jeb 71% ir netieša ietekme, 5 jeb 29% nav ietekmes uz HP VI un nav projektu, kuriem būtu tieša ietekme uz HP VI (4.attēls).

4.attēls

1.2. HP VI iekļaušana DP īstenošanas un projektu atlasē procesu organizācijā

ES fondu pasākumu ieviešanu pamatojošo dokumentu (MK noteikumu projekti, SAM sākotnējie novērtējumi, projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriji un to piemērošanas metodikas, projektu iesniegumu veidlapas aizpildīšanas metodikas) izstrādes laikā SAM ar tiešu vai netiešu pozitīvu ietekmi uz HP VI tika veikta plānoto darbību analīze no dzimumu, vecumu, invaliditātes u.c. perspektīvām, mērķa grupu vajadzību un situācijas apzināšana.

Gadījumos, kad SAM/pasākuma īstenošanai ir tieša pozitīva ietekme uz vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanu, tika noteikti specifiski atbilstības projektu atlasē kritēriji, kuru neizpildes gadījumā projekts ir papildināms vai noraidāms.

Gadījumos, kad SAM/pasākuma īstenošanai ir netieša pozitīva ietekme uz HP VI, tika noteikti kvalitātes projektu atlasē kritēriji, kuru izpilde projektam dod papildu punktus.

Lai nodrošinātu HP VI īstenošanu, atbilstošos gadījumos katram SAM/pasākumam tika noteiktas specifiskās darbības, kuru īstenošana veicina dzimumu līdztiesību, personu ar invaliditāti tiesību ievērošanu un iekļaušanu un nediskrimināciju vecuma un etniskās piederības dēļ, piemēram:

- specifiski pakalpojumi mērķa grupu bezdarbniekiem apmācību laikā (ergoterapeita, surdotulka un asistenta pakalpojumi, specializēta transporta nodrošināšana bezdarbniekam ar invaliditāti);
- apmācību procesā, kur nepieciešams, tiks izmantotas pielāgotas IKT personām ar funkcionāliem traucējumiem;
- apmācības tiks īstenotas pielāgotās telpās personām ar invaliditāti;
- projekta ietvaros apmācību procesā tiks sniegts individuāls atbalsts – īpaši vecāka gadagājuma personām, personām no nelabvēlīgas vides, ieskaitot migrantus un romu tautības pārstāvjus (piemēram, atkārtošana, paskaidrošana, apmācību ritma pielāgošana individuālajām spējām);
- izstrādājot mācību līdzekļus un programmas, tiks mazināti aizspriedumi par kādu no dzimumiem noteiktā profesionālā jomā (piemēram, „dzimumam netipiskas profesijas”, „neatbilstošs amats vai nodarbošanās” u.c.);
- elastīgu apmācību formu izstrāde un īstenošana bezdarbniekiem, īpaši sievietēm, kuru aprūpē ir bērni vai citi aprūpējamie;
- apmācību programmās tiks integrēti vienlīdzīgu iespēju jautājumi (dzimumu līdztiesība, invaliditāte un nediskriminācija);
- publiski pieejamās infrastruktūras attīstības projektos papildu būvnormatīvos noteiktajam tiks īstenoti labās prakses piemēri, piemēram, ergonomisks aprīkojums, marķējumi un piktogrammas; taktilās kartes un informācija; personu ar invaliditāti intereses pārstāvošo nevalstisko organizāciju ekspertu konsultācijas (vides pieejamības eksperti) u.c.

Kārtība, kādā tiek nodrošināta HP VI integrēšana DP pasākumos, ir noteikta HP VI metodikā⁷, savukārt šī ziņojuma 1.pielikumā⁸ ir aprakstīti praktiski piemēri, kā HP VI tika integrēts DP pasākumu plānošanas un īstenošanas ietvarā.

1.3. Darbības, kas veiktas, lai veicinātu vīriešu un sieviešu līdztiesību⁹

Dzimumu līdztiesības veicināšana 2014.-2020.gada plānošanas periodā galvenokārt tiek īstenota valsts rīcībpolitiku un citu finanšu instrumentu¹⁰ ietvarā, kā arī nelielā apmērā tiek īstenota DP 9.1.4.SAM “Palielināt diskriminācijas riskiem pakļauto personu integrāciju sabiedrībā un darba tirgū” 9.1.4.4.pasākuma “Dažādību veicināšana (diskriminācijas novēršana)” ietvaros. Dzimumu līdztiesības veicināšana ir integrēta kā horizontāls princips, kurš ir jāievēro visu attiecināmo DP pasākumu īstenošanā, uzraudzībā un novērtēšanā.

Lai nodrošinātu kvalitatīvu dzimumu līdztiesības principa horizontālu integrēšanu ES fondu plānošanas un īstenošanas, PL, DP un SAM/pasākumu īstenošanas normatīvo aktu izstrādes procesā tika iesaistīts dzimumu līdztiesības eksperts, kas nodrošināja dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanu nozaru politikās (izglītība, veselība, vide, uzņēmējdarbība u.c.), t.sk. nodrošinot kvalitatīvu analīzi par situāciju konkrētajā nozarē no dzimuma perspektīvas, sniedzot priekšlikumus par nepieciešamajiem pilnveidojumiem un papildinājumiem.

Dzimumu līdztiesības un vienlīdzīgu iespēju politikas ietvars

2016.gadā ir uzsākts darbs pie jauna attīstības plānošanas dokumenta izstrādes “Sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu iespēju un tiesību nodrošināšanai 2017.-2020.gadā”¹¹. Balstoties uz situācijas izvērtējumu, ir iezīmēti rīcības virzieni un uzdevumi, kurus ar pieejamajiem resursiem un 4 gadu termiņā ir iespējams īstenot, proti, sieviešu un vīriešu vienlīdzīgāku iespēju nodrošināšana darba tirgū; darba un ģimenes dzīves saskaņošanas iespēju veicināšana; vienlīdzīgu iespēju īstenošana izglītībā; dažādu jomu speciālistu zināšanu un izpratnes pilnveidošana; sabiedrības informētības un izpratnes par diskriminācijas riskiem, un, iespējām aizstāvēt savas tiesības, veidošana; politikas ietekmes novērtēšanas instrumentu pilnveidošana, ļaujot labāk novērtēt īstenoto politiku ietekmi uz sieviešu un vīriešu situāciju Latvijā.

Lai īstenotu pasākumus darba un ģimenes dzīves saskaņošanas iespēju uzlabošanā, kā arī strādātu ar ģimeni destabilizējošu faktoru mazināšanu, 2016.gada 2.februārī MK tika apstiprināts “Rīcības plāns” Ģimenes valsts politikas pamatnostādņu 2011.-2017.gadam” īstenošanai 2016.-2017.gadā (turpmāk – Plāns). Plānā paredzēti pasākumi, kas vērsti uz darba un ģimenes dzīves saskaņošanas iespēju dažādošanu, ģimenei draudzīgas infrastruktūras un vides iekārtošanas sekmēšanu, kā arī ģimeni destabilizējošu faktoru mazināšanu.

2016.gadā LM ir sagatavojusi informatīvu ziņojumu¹², kas sniedz pārskatu par situāciju saistībā ar Pekinas rīcības platformas¹³ īstenošanu Latvijā. 1998.gada decembrī Eiropas Padome vienojās, ka Rīcības platformas ieviešanas novērtēšanai nepieciešams izstrādāt kvantitatīvus un kvalitatīvus indikatorus, kas ļautu salīdzināt progresu dzimumu līdztiesības jomā tieši ES dalībvalstīs. Kopš 1999.gada EP ir vienojusies par indikatoriem šādās jomās: nodarbinātība, darba samaksa, darba un ģimenes dzīves saskaņošana, lēmumu pieņemšana un varas pozīcijas, vide, mediji, bruņotie konflikti, veselība, vardarbība pret sievietēm. Šāds pārskats par tiek gatavots reizi trijos gados. Tas

⁷ Labklājības ministrijas metodika “Horizontālā principa „vienlīdzīgas iespējas” īstenošanas uzraudzībai 2014. - 2020.gada plānošanas periodā” <http://sf.lm.gov.lv/lv/vienlidzigas-iespejas/2014-2020/metodika/>

⁸ 1.pielikums “Kārtība, kas tiek īstenota, lai nodrošinātu HP VI integrēšanu DP pasākumos”

⁹ informācija saskaņā ar Regulas 2015/207 11.2. punktu

¹⁰ES programma "Tiesības, vienlīdzība un pilsonība", ES Nodarbinātības un sociālās inovācijas programma (EaSI PROGRESS) 2014.-2020.gadam

¹¹ Dokuments tiks virzīts saskaņošanai ar ministrijām un iesaistītajiem partneriem 2017.gada 2.ceturksnī.

¹² http://www.lm.gov.lv/upload/dzimumu_lidztiesiba_a/pekinas_zinojums_30012017_1.pdf

¹³ Rīcības platforma tika pieņemta 1995. gadā Pekinā ANO Pasaules sieviešu ceturtajā konferencē, lai nodrošinātu vienotu pamatu dzimumu līdztiesības nodrošināšanā visā pasaulē

ļauj novērtēt sasniegto, kā arī iezīmē problēmas un izaicinājumus, kuriem ir jāmeklē efektīvāki risinājumi, jāmazina strukturāli ierobežojumi vai jāveic likumdošanas pilnveidojumi.

Vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē mazināšana

Latvijā joprojām saglabājas augsts tolerances līmenis pret vardarbību privātajā sfērā un saglabājas tendence vainot pašu upuri. Saskaņā ar *Eurobarometra* 2010. un 2016. gadā publicētajiem aptauju datiem tikai 64% Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka vardarbība ģimenē pret sievietēm ir nepieļaujama un tai vienmēr jābūt sodāmai. ES šādi uzskata vidēji 84% iedzīvotāju.

Plānā¹⁴ iekļauti pasākumi vardarbības ģimenē novēršanai, kas sniegs ieguldījumu Eiropas Padomes Konvencijā par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu (turpmāk – Konvencija) noteikto principu īstenošanā. Latvija bija pēdējā starp ES dalībvalstīm, kura parakstīja Konvenciju (2016.gada 18.maijs).

Lai pievērstu uzmanību vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē problēmai, jau trešo gadu LM sadarbībā ar Valsts policiju, Resursu centru sievietēm „Marta”, Somijas un Nīderlandes vēstniecību, kā arī Ziemeļu Ministru padomes biroju Latvijā 2016.gada 24.novembrī organizēja konferenci, kurā piedalījās dažādu jomu speciālisti, kas ikdienā strādā ar vardarbības ģimenē gadījumiem. 2017.gadā kā jauna tēma konferencē tika iekļauts jautājums par preventīvo darbu vardarbības novēršanai.

ES programmas "Tiesības, vienlīdzība un pilsonība" projektu iesniegumu atlasē LM ir saņēmusi atbalstu divu projektu īstenošanai. Projekta „**Soli tuvāk: Kopienas vienotā atbilde uz vardarbības pret sievietēm gadījumiem**” mērķis ir ieviest efektīvu, vispusīgu un saskaņotu institūciju rīcības modeli, reaģējot uz vardarbības ģimenē gadījumiem. Tāpat projekta ietvaros ir paredzētas dažādas sabiedrības informēšanas aktivitātes, tai skaitā iesaistot un apmācot reģionālo mediju žurnālistus.

Projekta “**Izpratnes veidošanas kampaņas par nulles tolerances pret sievietēm mazināšanu, kuras cietušas no vardarbības “Vardarbībai patīk klusums”**” ietvaros tiks īstenotas aktivitātes, kas vērstas uz to, lai veicinātu sabiedrības informētību un izpratni par vardarbību pret sievietēm. Šī projekta mērķis ir mazināt vardarbību ģimenē kopumā, mazināt toleranci pret vardarbības situācijām, īpašu uzmanību pievēršot jauniešiem un veicināt cieņpilnas attiecības starp zēniem un meitenēm. Abi projekti tiks uzsākti 2017.gadā.

Darba un ģimenes dzīves saskaņošanas veicināšana

ES Nodarbinātības un sociālās inovācijas programmas (EaSI PROGRESS) 2014.-2020.gadam ietvaros LM īsteno projektu “Elastīga bērnu uzraudzības pakalpojuma nodrošināšana darbiniekiem, kas strādā nestandarta darba laiku”¹⁵, kura mērķis ir attīstīt elastīgus bērnu aprūpes pakalpojumus vecāku, kas strādā nestandarta darba laiku, bērniem, izveidojot ilgtermiņa modeli šo pakalpojumu subsidēšanai un tādējādi veicinot vecāku nodarbinātību un darba un ģimenes dzīves saskaņošanu.

Nevalstisko organizāciju iesaiste dzimumu līdztiesības politikas pilnveidošanā

Nevalstisko organizāciju zināšanas un ekspertīze ir būtisks resurss, kas sniedz ieguldījumu ne tikai dzimumu līdztiesības politikas pilnveidošanā, bet arī nodrošinot dažādus pakalpojumus un atbalstu sievietēm dažādās krīzes situācijās, kā arī veicinot sabiedrības izpratni un informētību par vienlīdzīgu iespēju un tiesību realizēšanu jebkurā dzīves jomā un iespējām savas tiesības aizstāvēt. Valsts budžeta programmas „NVO fonds” ietvaros tika sniegts atbalsts nevalstiskajām organizācijām, lai veicinātu pilsoniskās sabiedrības ilgtspējīgu attīstību, ļaujot biedrībām un nodibinājumiem virzīt un pilnveidot demokrātijas procesus visos publiskās pārvaldes līmeņos.

¹⁴ “Rīcības plāns” Ģimenes valsts politikas pamatnostādņu 2011.-2017.gadam” īstenošanai 2016.-2017.gadā”

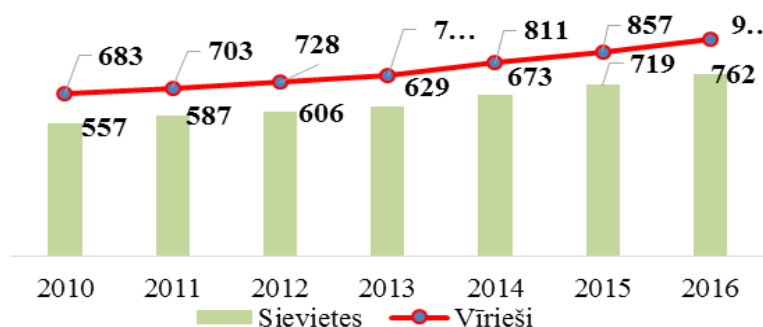
¹⁵ Projekts tiek īstenots sadarbībā ar sadarbībā ar Jelgavas pilsētas pašvaldību, Rīgas pilsētas pašvaldību, Valmieras pilsētas pašvaldību un Korporatīvās ilgtspējas un atbildības institūtu (InCSR)

Sieviešu un vīriešu ekonomiskās neatkarības un vienlīdzīgu iespēju veicināšana darba tirgū

„Pamatnostādņu sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu iespēju un tiesību nodrošināšanai” izstrādes procesā veikta situācijas analīze par jomām, kurās līdz šim ir identificēti rādītāji, kas parāda nevienlīdzību starp sieviešu un vīriešu situāciju Latvijā dažādās jomās. Viens no šādiem rādītājiem ir atšķirības darba samaksā starp sievietēm un vīriešiem, kur vīriešiem darba samaksa ir par 17% lielāka nekā sievietēm un šī proporcija ir nemainīga kopš 2010.gada (5.attēls). Ienākumu nevienlīdzība savukārt korelē ar nabadzības un sociālās atstumtības risku, kas 2016.gadā sievietēm sasniedza 30,6%, kas ir par 4,6 procentpunktiem lielāks nekā vīriešiem (20%) (7.attēls)

5. attēls

**Vidējā darba samaksa vīriešiem un sievietēm Latvijā
(pārskata gada 1. ceturksnī, euro)**

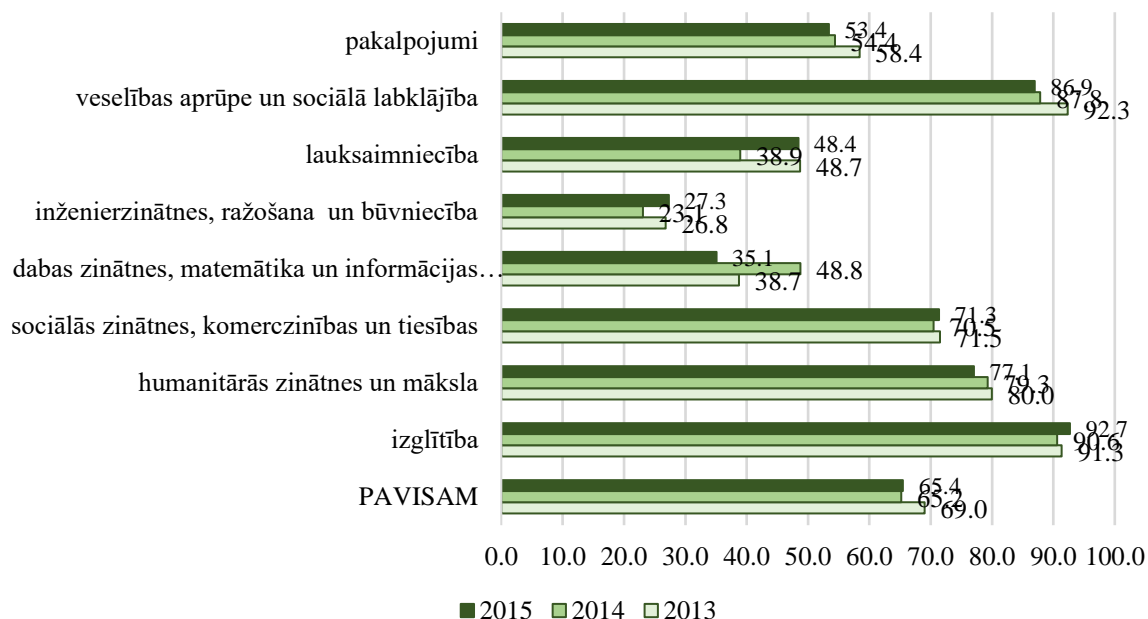

Datu avots: CSP

Jāatzīmē, kā joprojām saglabājas arī izteikta dzimumu segregācija izglītībā, kas pēc tam atspoguļojas darba tirgū. Lielākais studējošo sieviešu skaits nemainīgi kopš 2013.gada ir veselības aprūpes un sociālās labklājības jomā, izglītībā, humanitāro, sociālo zinātņu un mākslas jomā un zemākais – inženierzinātnēs, dabaszinātnēs un IKT jomās (6. attēls).

6. attēls

Sieviešu īpatsvars grādu un kvalifikāciju ieguvušo skaitā (%)

Datu avots: CSP

Ar dzimumu līdztiesības politiku saistītu jēdzienu lietošana

2016.gada 11.martā Latvijas Universitātes (turpmāk – LU) Sociālo zinātņu fakultāte sadarbībā ar LM organizēja starpdisciplināru akadēmisku diskusiju¹⁶, kurā eksperti skaidroja jēdzienu „dzimtes” un „dzimums” interpretāciju un skatījumu (filoloģijas, lingvistikas, tiesību zinātnes, pedagoģijas, psiholoģijas, sociālās antropoloģijas, politoloģijas un komunikācijas zinātnēs). Savukārt LU Dzimtes studiju centrs sadarbībā ar Latvijas Tulku un tulkotāju biedrību un LU Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļu turpināja uzsākto diskusiju par dzimumu līdztiesības politikā lietoto terminu lietojumu un tulkošanu. Diskusijas publiskajā telpā par dzimumu līdztiesību vai ar to saistītām tēmām, ir atklājušas, ka nav vienotas izpratnes par jēdzienu nozīmi un nereti lietotie termini tiek pārprasti un izmantoti neatbilstošā veidā, kas veicina maldinošu uzskatu un attieksmju veidošanos, veicina aizspriedumu rašanos.

Dzimumu līdztiesības principu nodrošināšana uzņēmumos

Atbildīga biznesa nedēļas ietvaros, novērtējot uzņēmumus par to darbības ilgtspēju un korporatīvo atbildību, tika apbalvots arī dzimumu līdztiesīgākais uzņēmums. 2016.gadā šo balvu ieguva SEB banka, kas visveiksmīgāk sekmējusi līdzvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm un vīriešiem savā uzņēmumā.

Dzimumu līdztiesības principu integrēšana DP pasākumos

2016.gadā ir uzsākta 9.1.4.SAM “Palielināt diskriminācijas riskiem pakļauto personu integrāciju sabiedrībā un darba tirgū” 9.1.4.4.pasākuma “Dažādību veicināšana (diskriminācijas novēršana)” īstenošana. Pasākuma mērķis ir sociālās atstumtības un diskriminācijas riskiem pakļautajām personām mazināt šķēršļus nodarbinātībai un pilnvērtīgai sociālekonomiskai iekļaušanai, vienlaikus nodrošinot sabiedrības izpratnes paaugstināšanu par diskriminācijas novēršanu. Projekta ietvaros plānots īstenot izmēģinājumuprojektu, lai pilnveidotu nacionālās politikas novērtēšanas instrumentus un vērstu uzmanību uz budžeta veidošanas ietekmi uz sieviešu un vīriešu situācijas izmaiņām; sabiedrības informēšanas aktivitātes par nediskriminācijas jautājumiem un iekļaujošu sabiedrību, kā arī motivācijas pakalpojumus mērķa grupas personām veiksmīgākai šo personu integrācijai sabiedrībā, izglītībā un darba tirgū.

1.4. Sociālā nevienlīdzība, iekļaušanas veicināšana un sociālās novitātes (t.sk. labās prakses piemēri)¹⁷

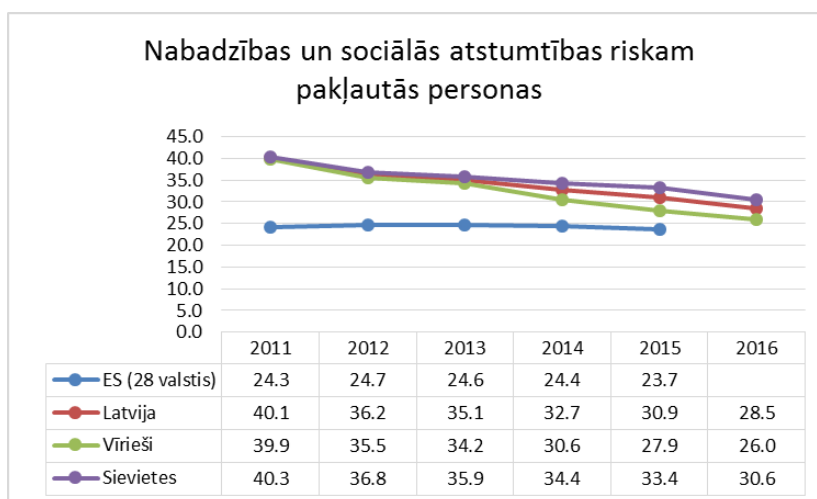
Nabadzības un sociālās atstumtības riska rādītāji

Saskaņā ar Eurostat datiem 2016.gadā¹⁸ 28,5% Latvijas iedzīvotāju bija pakļauti nabadzības riskam vai sociālās atstumtībai. Šis Latvijas rādītājs ir viens no augstākajiem ES, taču kopš 2011.gada ir vērojama tā stabila samazināšanas tendence. Turklāt Latvijas dati uz 2016.gadu norāda uz viszemāko iedzīvotāju īpatsvaru, kas ir pakļauti nabadzības riskam un sociālajai atstumtībai pēdējo 10 gadu laikā ar samazinājumu – 17,8 procentpunktu apmērā. Salīdzinājumā ar 2012.gadu, kad nabadzības riskam un sociālajai atstumtībai bija pakļauti 36,2% iedzīvotāju, 2016.gadā šiem riskiem pakļauto personu īpatsvars samazinājās par 7,7 procentpunktiem. Izmaiņas nabadzības un sociālās atstumtības rādītājos ES un Latvijā ir parādītas 7.attēlā.

¹⁶ Diskusijas video ieraksts un diskusijas dalībnieku prezentācijas ir pieejamas Labklājības ministrijas mājas lapā <http://www.lm.gov.lv/text/3305>.

¹⁷ Informācija par tēmu “Sociālā nevienlīdzība” un “Sociālās novitātes” ir sagatavota atbilstoši PL un DP 11.2. sadaļas saturam, saskaņā ar Regulas Nr.2015/207 5.pantu un V pielikumā noteikto formu un saturu

¹⁸ Norādītie Eurostat dati atbilst apsekojuma veikšanas gadam, kas aptver informāciju par iepriekšēja gada faktisko situāciju. Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvalde savās publikācijās norāda gadu, kurā statistiski raksturoti procesi ir notikuši.

Analizējot noteiktu iedzīvotāju grupu nabadzības risku, iezīmējas krasa izglītības līmeņa ietekme. Augstākās izglītības ieguve nozīmīgi samazina risku personai nokļūt zem nabadzības riska sliekšņa, savukārt personām ar pamatzglītību nabadzības riska indekss 2016.gadā sasniedz 33,2%¹⁹, kas ir faktiski 5 reizes lielāks risks, nekā personām ar augstāko izglītību (6,7%). Salīdzinājumā ar 2011.gadu (36,8%) personām ar pamatzglītību nabadzības riska indekss 2016.gadā samazinājies par 3,6 procentpunktiem. Latvijā reģistrēti vieni no augstākajiem bērnu nabadzības rādītājiem ES un bērnu nabadzība korelē ar vecāku zemu izglītības līmeni, ka arī vecāku zemu darba intensitāti.

Galvenās nabadzības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas Latvijā jau vairākus gadus ir vienas personas mājsaimniecības, it īpaši vienas personas mājsaimniecības vecumā virs 65 gadiem, kuru nabadzības riska indekss salīdzinājumā ar 2012.gadu (29,2%) pieaudzis 2,5 reizes līdz 74,0%, viena vecāka ģimenes un divu vecāku ģimenes ar trīs un vairāk bērniem, zemas darba intensitātes un bezdarbnieku mājsaimniecības, kā arī bērni, jaunieši un pirmspensijas vecuma iedzīvotāji.²⁰ Jāatzīmē, ka salīdzinājumā ar 2012.gadu 3,5 reizes ir palielinājies nabadzības un sociālās atstumtības risks sievietēm (30,6%), kas ir par 4,6 procentpunktiem lielāks nekā vīriešiem (26%). Šis skaitlis korelē ar pastāvošo vīriešu un sieviešu ienākumu nevienlīdzību, kas ir nemainīga kopš 2011.gada – vīriešiem darba samaksa ir par 17% lielāka.

Kopš 2011.gada vērojama pakāpeniska situācijas uzlabošanās un nabadzības riska samazināšanās tajās mājsaimniecībās, kuru ienākumus galvenokārt veido algota darba samaksa, kā arī ģimenēs ar bērniem. Līdzīgi kā pirmskrīzes periodā, nabadzības riska pieaugums tādām iedzīvotāju kategorijām kā personas ar fiksētiem ienākumiem (piemēram, pensionāri), viena vecāka ģimenes, iedzīvotāji ar zemiem ienākumiem skaidrojams ar to, ka ienākumi no algota darba pieaug straujāk nekā ienākumi, ko nodrošina sociālās drošības sistēmas transferti. Kopējās nabadzības un sociālās atstumtības rādītāju attīstības tendences norāda uz pakāpenisku situācijas uzlabošanos.

Personu ar invaliditāti nodarbinātība

Nodrošinot personu ar invaliditāti tiesības uz darbu un sniedzot iespēju pelnīt iztikas līdzekļus ar darbu, tiek sekmēta personu ar invaliditāti kā nepietiekami izmantotā darbaspēka resursa iekļaušana darba tirgū. Nabadzības līmeņa mazināšanas un diskriminācijas novēršanas ietvaros būtiski nodrošināt arī ekonomiski neaktīvo un dažāda veida diskriminācijai pakļauto sabiedrības

¹⁹ Eurostat/EU-SILC dati par nabadzības riska indeksu pēc izglītības līmeņa.
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_li07&lang=en

²⁰ Eurostat dati par nabadzības risku indeksu pēc mājsaimniecības tipa
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_li03&lang=en

grupu – personu ar invaliditāti, pirmspensijas vecuma cilvēku, etnisko minoritāšu u.c. integrāciju sabiedrībā un darba tirgū.

2016.gada decembrī VSAA uzskaitē kā sociālās apdrošināšanas un sociālo pakalpojumu saņēmējas bija 172 082 pilngadīgas personas ar invaliditāti (90 697 – sievietes un 81 385 – vīrieši) (2015.gadā – 166 085). No visām personām ar invaliditāti 42 813 personas jeb 25% bija nodarbinātas (1.tabula). Nodarbinātības līmenis personām ar invaliditāti turpina pieaugt, kaut arī jānorāda, ka pieauguma temps ir samazinājies un 2016.gadā pieaugums bija 0.6 procentpunkti salīdzinot ar 2015.gadu, savukārt 2014.gadā pieaugums pret iepriekšējo gadu vidēji bija 1.1 procentpunkts.

1.tabula

VSAA uzskaitē esošo personu ar invaliditāti skaits 2016.gada decembrī

	kopā			strādājošie		
	kopā	sievietes	vīrieši	kopā	sievietes	vīrieši
Kopā	172 082	90 697	81 385	42 813	22 155	20 658

Statistikas dati liecina par stabilu personu ar invaliditāti skaita pieaugumu valstī. LM ekspertu vērtējumā personu ar invaliditāti skaita pieaugums (tai skaitā pensijas vecuma personām) saistīts ar sabiedrības novecošanos, izmaiņām politikā un atbalsta pasākumos, kas paredzēti personām ar invaliditāti, pārmaiņām sociālekonomiskajā situācijā, kā arī izmaiņām citās rīcībpolitikās. Vienlaikus jāsecina, ka personu ar invaliditāti skaita pieaugums raksturīgs pēc jaunu atbalsta pasākumu ieviešanas (piemēram, straujš personu ar invaliditāti skaita pieaugums vērojams no 2008.gada, kad tika ieviests jauns, būtisks atbalsta veids - īpašas kopšanas pabalsts).

LM šobrīd analizē iespējas veikt izmaiņas invaliditātes sistēmā, lai virzītos uz personu ar invaliditāti maksimālu līdzdalību darba tirgū katra cilvēka atlikušo darbaspēju ietvaros, un pārstrukturētu atbalsta pasākumus tādējādi, ka visbūtiskāk atbalstīti tiek tie cilvēki ar invaliditāti, kuriem tas visvairāk nepieciešams, kā arī lai atbalsta pasākumi būtu mērķēti un pielāgoti katra cilvēka gadījumam un viņa funkcionālo traucējumu veidam.

Personu ar invaliditāti bezdarbs

Saskaņā ar NVA statistikas datiem 2016.gada beigās bija reģistrēti 9 441 bezdarbnieki ar invaliditāti (12.3% no kopējā reģistrēto bezdarbnieku skaita valstī). Bezdarbnieku ar invaliditāti skaits gada laikā palielinājās par 1 098 personām jeb 13.2%. No visiem bezdarbniekiem ar invaliditāti 4 721 jeb 50% ir sievietes un 4 720 jeb 50% – vīrieši. Pieaugums skaidrojams ar kopējo cilvēku ar invaliditāti pieaugumu Latvijas iedzīvotāju skaitā, kā arī ar aktīvu nevalstisko organizāciju, kas pārstāv personu ar invaliditāti intereses, darbu.

Vairāk nekā puse (58,7%) no reģistrētajiem bezdarbniekiem ar invaliditāti ir bezdarbnieki vecumā 50 un vairāk gadu, jaunieši bezdarbnieki (15-24) ir 3,1% no reģistrētajiem bezdarbniekiem ar invaliditāti. Ilgstošo bezdarbnieku ar invaliditāti īpatsvars veido 53.9%. Vidējais bezdarba ilgums 2016.gada decembra beigās bezdarbniekiem ar invaliditāti bija 376 dienas jeb vidēji 1,1 gads (2015.gada decembra beigās – 416 dienas).

Personu ar invaliditāti nodarbinātības veicināšana un sociālā iekļaušana

DP ietvaros tiek īstenoti pasākumi, kuri īpaši sekmē apmācību un nodarbinātības pasākumu pieejamību personām ar invaliditāti, kā arī šo personu iekļaušanos darba tirgū:

ESF projekts Nr. 7.2.1.1/15/I/001 „Jauniešu garantijas”²¹

Lai nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas jauniešiem bezdarbniekiem ar funkcionāliem traucējumiem vai invaliditāti, projekta ietvaros tiek nodrošināti to vajadzībām atbilstoši specifiskie pakalpojumi – surdotulka, ergoterapeita, atbalsta personas un specializētā transporta pakalpojumi. 2016.gadā Jauniešu garantijas ietvaros personām ar invaliditāti tika sniegti 922 pakalpojumi (viens cilvēks var būt piedalījies vairākās aktivitātēs) (2015.gadā – 922; 2014.gadā – 961).

Pasākums „*Subsidētās darba vietas jauniešiem bezdarbniekiem (pasākumi noteiktām personu grupām)*” veicina sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu, t.sk. jauniešu bezdarbnieku ar invaliditāti, darba prasmju un iemaņu pilnveidi, kā arī konkurētspēju un to iekļaušanos darba tirgū. Personām ar garīga rakstura traucējumiem, kam ir ierobežotas iespējas vai vispār nav iespēju iekļauties aktīvā darba tirgū, projektā tiek nodrošinātas atbalsta personas darba vietā cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem.

ESF projekts Nr. 9.1.1.1./15/I/001 „Subsidētās darbavietas bezdarbniekiem”²²

Sākot ar 2016.gadu pasākuma ietvaros tiek sniegts atbalsts darba vietā personām ar garīga rakstura traucējumiem, lai palīdzētu integrēties darbvietā, kā arī palīdz darba devējiem pielāgot darba vidi, lai persona ar invaliditāti varētu labāk iekļauties darba procesā.

ESF projekts Nr. 9.1.4.1/16/I/001 “Personu ar invaliditāti vai garīga rakstura traucējumiem integrācija nodarbinātībā un sabiedrībā”²³

Projekta mērķa grupa ir sociālās atstumtības un diskriminācijas riskam pakļautie iedzīvotāji darbības vecumā, t.sk. personas ar smagu invaliditāti un personas ar garīga rakstura traucējumiem. Pasākuma īstenošanas procesā mērķa grupai tiek nodrošināta iespēja saņemt profesionālās rehabilitācijas un prasmju apmācības pakalpojumus pielāgotās telpās, tiek nodrošināts nepieciešamais aprīkojums iekļūšanai telpās un pielāgotas IKT (piemēram, pielāgota klaviatūra), tehniskie palīg līdzekļi, specializētais transports, zīmju valodas tulka pakalpojumi, Braila raksta lietošanas apmācības procesā.

Sociālas novitātes

ESF projekts Nr. 9.1.1.3. „Atbalsts sociālajai uzņēmējdarbībai”

Projekta mērķa grupa ir komersanti, biedrības un nodibinājumi, fiziskas personas, kuras plāno uzsākt sociālo uzņēmējdarbību, nelabvēlīgākā situācijā esošie bezdarbnieki – ilgstošie bezdarbnieki, gados vecāki bezdarbnieki, bezdarbnieki, kuriem ir apgādājāmie, un bezdarbnieki ar invaliditāti. Projektu plānots īstenot kopā ar sadarbības partneri, akciju sabiedrību “Attīstības finanšu institūcija Altum”, kas veiks piemērotāko atbalsta veidu noteikšanu un atbalsta sniegšanu sociālās uzņēmējdarbības veicējiem.

Projekta ietvaros tiks īstenoti sabiedrības izpratnes veidošanas pasākumi par sociāliem uzņēmumiem, to nozīmi un iespējamo ieguldījumu tautsaimniecības izaugsmes un sabiedrības attīstības veicināšanā, kā arī šādu sociālo uzņēmumu atbalsta sistēmas veidošanas pasākumi. Sociālie uzņēmēji un Latvijas iedzīvotāji tiks informēti par jauno iniciatīvu un sociālo uzņēmumu piedāvātajām iespējām, to nozīmi un iespējamo ieguldījumu tautsaimniecības izaugsmes veicināšanā. Tiks izstrādāta sociālo uzņēmumu atbalsta sistēma, kas paredzēta darbam ar pasākuma dalībnieku mērķa grupām, sociālās uzņēmējdarbības uzsākšanas veicināšana, t.sk.

²¹ SAM 7.2.1.1. Aktīvās darba tirgus politikas pasākumu īstenošana jauniešu bezdarbnieku nodarbinātības veicināšana

²² SAM 9.1.1. “Palielināt nelabvēlīgākā situācijā esošu bezdarbnieku iekļaušanos darba tirgū”

²³ SAM 9.1.4. “Palielināt diskriminācijas riskiem pakļauto iedzīvotāju integrāciju sabiedrībā un darba tirgū”

sociālās uzņēmējdarbības ideju konkursa organizēšana un konsultāciju nodrošināšana sociālās uzņēmējdarbības uzsācēju biznesa plānu izstrādei.

Gados vecāku (50 +) personu nodarbinātības veicināšana

Bezdarbnieki vecumā 50 gadi un vairāk NVA 2016.gada decembra beigās reģistrēti 29 460 bezdarbnieki vecumā 50 gadi un vairāk, kas ir 37,6 % no kopējā reģistrētā bezdarbnieku skaita valstī. 2016.gada decembra beigās 41,1% no reģistrētajiem bezdarbniekiem vecumā 50 gadi un vairāk ir ilgstošie bezdarbnieki, bezdarbnieki ar invaliditāti 18,8%. Salīdzinot ar atbilstošo periodu pirms gada, ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars vecumā no 50 un vairāk gadu kopskaitā samazinājies par 1,1 % punktiem, bet bezdarbnieku ar invaliditāti īpatsvars pieaudzis par 3,2 % punktiem.

2016.gada 7.septembrī MK tika atbalstīts Konceptuālais ziņojums „Aktīvās novecošanās stratēģija ilgākam un labākam darba mūžam Latvijā”. Ziņojumā sniegts visaptverošs situācijas raksturojums par sabiedrības novecošanos un iedzīvotāju skaita samazināšanos, īpaši darbspējas vecumā, kā rezultātā tas ietekmē darbspējīgo sieviešu un vīriešu īpatsvaru, un rada jaunus izaicinājumus dažādām jomām (nodarbinātībā, izglītībā, veselībā, sociālās drošības jomās). Kā iespējamie risinājumi ziņojumā tiek piedāvāts veikt dažādus pasākumus nodarbinātības veicināšanai, darba vides sakārtošanai, kā arī darbs ar sabiedrību kopumā un īpaši ar darba devēju attieksmes maiņu pret gados vecāku darbinieku nodarbināšanu. Tāpat uzmanība tiks pievērsta arī pieaugušo izglītībai un jaunu prasmju apgūšanai, kā arī veselības jomai gan no darba aizsardzības viedokļa, gan novēršot vai vismaz mazinot veselības riska faktoros, kas var ierobežot iesaisti darba tirgū, kā arī ietekmēt darba produktivitāti.

ESF projekts Nr. 7.3.2.0/16/I/001 „Atbalsts ilgākam darba mūžam”²⁴

Pasākuma ietvaros ir plānoti atbalsta pasākumi personām un darba devējiem atbilstoši uzņēmuma novecošanās pārvaldības plānam: karjeras konsultācijas, prasmju nodošanas pasākumi; mentorings (informālā izglītība); konkurētspējas paaugstināšanas pasākumi, kuru ietvaros tiek sniegtas konsultācijas, lekcijas (individuāli vai grupā); darba vietas pielāgošana - tiks sniegts atbalsts darba devējiem esošās vai jaunās darba vietas pielāgošanai darbiniekam, lai nodrošinātu nodarbinātā veselības stāvoklim u.c. ar darba vietu saistītiem fiziskiem aspektiem atbilstošu darba vidi; veselības uzlabošanas pasākumi - piemēram, ārstnieciskā vingrošana, fizikālās medicīnas procedūras, manuālā terapija, masāžas, nodarbības pie fizioterapeita, u.c. Projekta ietvaros plānots sniegt atbalstu 3000 mērķa grupas personām.

2. HP VI uzraudzība un novērtēšana

LM ir izstrādāti iekšējie noteikumi “Kārtība, kādā par horizontālā principa “Vienlīdzīgas iespējas” koordināciju atbildīgā institūcija 2014.-2020.gada plānošanas periodā nodrošina horizontālā principa ieviešanas uzraudzību un koordināciju” (24.04.2015., Nr. 7/NOT), kas nosaka kārtību, kādā LM nodrošina HP VI ieviešanas koordināciju un uzraudzību, t.sk. veic analīzi un iesniedz vadošajā iestādē analīzes kopsavilkumu un priekšlikumus par ES fondu ieguldījumu atbilstību horizontālajam principam.

HP VI ieviešanas uzraudzībai LM izmanto horizontālos rādītājus, kuri ir iekļauti DPP 2.pielikumā “Rādītāju saraksts” un izvērtējumus²⁵, lai noteiktu HP VI īstenošanas ietekmi un ieguldījumu uz dzimumu līdztiesības veicināšanu, personu ar invaliditāti tiesību ievērošanu un iekļaušanu, diskriminācijas novēršanu ES fondu investīciju jomās.

²⁴ SAM 7.3.2. “Paildzināt gados vecāku nodarbināto darbspēju saglabāšanu un nodarbinātību”

²⁵ Izvērtējumu tiek veikti atbilstoši Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda izvērtēšanas plānam 2014-2020 gadam, t.i. pirmo izvērtējumu ir plānots veikt 2018.gadā

No 98 līdz 2017.gada 1.janvārim apstiprinātajiem MK noteikumiem par SAM/pasākumu īstenošanu (turpmāk – īstenošanas noteikumi) iekļauti HP VI rādītāji:

- 37 SAM/pasākumu īstenošanas noteikumos ir iekļauti HP VI rādītāji, t.sk. 14 SAM/pasākumiem ar tiešu un 23 ar netiešu ietekmi uz HP VI un šos rādītājus plānots iegūt KP VIS;
- 17 SAM/pasākumu (ERAF un KF līdzfinansētie) noteikumos nav iekļauti HP VI rādītāji, tie ir iegūstami vienu reizi, iesniedzot pēdējo maksājuma pieprasījumu un par visu projekta periodu;
- 10 SAM/pasākumu projektos datus plānots iegūt izvērtējumu rezultātā (3.1.1.1., 3.1.1.2., 3.1.1.3., 3.1.1.4., 3.1.1.5., 3.1.1.6., 3.1.2.1., 3.1.2.2., 3.3.1., 5.4.2.2.);
- 33 SAM/pasākumu īstenošanas noteikumos nav iekļauti HP VI rādītāji, jo tādi rādītāji sākotnēji netika noteikti.

HP VI uzraudzības īstenošanā konstatētās problēmas un riski

(1) Ziņojuma sagatavošanā tika izmantota KP VIS pieejamā informācija attiecībā uz informāciju par projektu īstenošanu, tomēr līdz 2016.gada 20.martam KP VIS nebija iegūstami dati par projektu ietvaros sasniegtajiem HP VI rādītājiem. Atbilstoši CFLA skaidrojumam, pamatojoties uz noslēgtā līguma vai vienošanās par projekta īstenošanu nosacījumiem, informāciju par sasniegtajiem HP VI rādītājiem finansējuma saņēmējs iesniedz vienā pārskatā par pārējo rādītāju sasniegšanu līdz 2017.gada 31.martam. Līdz ar to LM nav iespējas veikt analīzi par HP VI sasniegtajām rādītāju vērtībām.

Korektīvās darbības:

- lai nodrošinātu piekļuvi informācijai KP VIS par sasniegtajiem HP VI rādītājiem un savlaicīgi sagatavotu ziņojumu (2019. un 2025.gadā), ministrija rosinās veikt grozījumus MK noteikumos²⁶, nosakot tādu ziņojuma iesniegšanas termiņu, kas ir saskaņā ar finansējumu saņēmēju pārskatu iesniegšanas termiņu, proti, līdz 30.aprīlim;
- ņemot vērā, ka 2017.gada HP VI ziņojumā nav iekļauti dati par sasniegtajiem HP VI rādītājiem 2016.gadā, 2019.gada HP VI ziņojumā tiks iekļauta informācija par 2016., 2017. un 2018. gadā sasniegtajiem HP VI rādītājiem, t.sk. izvērtējumā iegūtie dati par HP VI rādītājiem.

(2) daļa HP VI rādītāju (SAM 3.1.1., 3.1.2.1., 3.1.2.2., 3.3.1., 5.4.2.2.) plānots iegūt izvērtējumu rezultātā. Saskaņā ar Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda izvērtēšanas plānu 2014-2020 gadam, t.i. pirmo izvērtējumu, lai noteiktu HP VI īstenošanas ietekmi un ieguldījumu uz dzimumu līdztiesības veicināšanu, personu ar invaliditāti tiesību ievērošanu un iekļaušanu, diskriminācijas novēršanu ES fondu investīciju jomās, ir plānots veikt 2018.gadā. Līdz ar to HP VI ziņojumā 2019. gadā varēs iekļaut tikai tos HP VI rādītājus, kas ir sasniegti 2017.gadā.

Korektīvās darbības:

lai nodrošinātu 2019.gada HP VI ziņojumā datu par sasniegtajiem HP VI rādītājiem 2016.,2017. un 2018.gadā, izvērtējuma veikšanu nepieciešams organizēt 2018.gada 4.ceturksnī – 2019.gada 1.ceturksnī, kas dos iespēju izvērtējuma veicējam iegūt arī jaunākos datus par iepriekšējo pārskata periodu.

(3) Veicot HP VI īstenošanas analīzi, projektu līmenī tika konstatētas nepilnības attiecībā HP VI rādītāju ievadi KP VIS. Atsevišķos projektos, piemēram, SAM 8.5.2. projektā “Nozaru kvalifikācijas sistēmas pilnveide profesionālās izglītības attīstībai un kvalitātes nodrošināšanai” nav izveidota un aizpildīta projekta iesnieguma 3.2.sadaļa “Projektā plānotie horizontālā principa „Vienlīdzīgas iespējas” ieviešanai sasniedzamie rādītāji”, līdz ar to arī pārskatos neielasās dati par

²⁶ Ministru kabineta 2015. gada 24. februāra noteikumi Nr. 108 "Kārtība, kādā uzrauga un izvērtē Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda ieviešanu, kā arī izveido un izmanto Kohēzijas politikas fondu vadības informācijas sistēmu 2014.–2020. gadam"

šī projekta ietvaros sasniegtajiem HP VI rādītājiem, neskatoties uz to, ka HP VI rādītājs ir iekļauts SAM īstenošanas MK noteikumos.

Korektīvās darbības:

- lai nodrošinātu korektu HP VI rādītāju uzskaiti un analīzi, ministrija aicinās CFLA nodrošināt adekvātu KP VIS analītisko funkcionalitāti, t.i., pārskatu veidošanu nepieciešamajos griezumos un visos gadījumos, kad SAM īstenošanā ir noteikti HP VI rādītāji saskaņā ar SAM/pasākumu īstenošanas MK noteikumiem, kā arī gadījumos, kad rādītāji ir noteikti DPP 2.pielikumā.

(4) Lai nodrošinātu KP fondu atbalstītās fiziskās vides, transporta, IKT, citu sabiedrībai paredzēto objektu un pakalpojumu pieejamības uzlabošanu personām ar invaliditāti, dzimumu līdztiesību un nediskrimināciju, LM īsteno pasākumus ESI fondu līdzfinansēto darbību pozitīvās ietekmes paplašināšanai iespējami plašākai sabiedrības daļai. Vides pieejamības ekspertu konsultācijas ERAF un KF līdzfinansēto projektu īstenošanas vietās ir viens no pasākumiem, kas tieša veidā sekmē HP VI mērķu sasniegšanu, tomēr nepietiekamā finansējuma dēļ 2016.gadā šo pasākumu nebija iespējams finansēt HP VI koordinēšanas projekta ietvaros.

Korektīvās darbības:

- LM atkārtoti aktualizēs jautājumu par papildu finansējuma nepieciešamību 2017.gada 2.ceturksnī, kad AI būs iesniegušas visus pārskatus par projektu resursu patēriņu, atbilstoši Ministru kabineta 2015. gada 25. augusta noteikumu Nr. 485 6. un 10. punktam, kas nosaka, ka Vadošā iestāde var lemt par pieejamās rezerves pārdali, kā arī atbilstoši 2015.gada 17.augusta MK protokollēmuma Nr.23 (TA-1758) 2.2.3. punktā noteiktajam par papildu finansējuma piešķiršanu projektam.
- LM sniedz atzinumus par SAM/pasākumu īstenošanas MK noteikumiem, kur AI tiek aicinātas iekļaut vides pieejamības ekspertu pakalpojumus projekta attiecināmajās izmaksās (piemēram, SAM 4.5.1.1., 5.1.1., 5.4.2.2., 6.1.2., 6.2.1.2., 6.3.1., 6.1.3.1., 6.1.3.2., 6.1.4.1.).

Plānotās darbības HP VI īstenošanai un uzraudzībai 2017.gadā

LM kā par HP VI koordinēšanu atbildīgā institūcija veiks mērķtiecīgas darbības KP fondu atbalstītās fiziskās vides, transporta, IKT, citu sabiedrībai paredzēto objektu un pakalpojumu pieejamības uzlabošanai personām ar invaliditāti, kā arī dzimumu līdztiesības veicināšanai un diskriminācijas izskaušanai, tsk.:

- informatīvas mācību filmas par vienlīdzīgu iespēju un nediskriminācijas tēmu izveide un pārraidīšana Latvijas televīzijā;
- Vides pieejamības stratēģijas un Vides pieejamības standarta publiskajām un dzīvojamām ēkām izstrāde;
- semināru par HP VI aspektiem – dzimumu līdztiesība, personu ar invaliditāti tiesības un iekļaušana un nediskriminācija vecuma un etniskās piederības dēļ – nodrošināšana;
- konferences organizēšana par universālo dizainu, t.sk. par Vides pieejamības stratēģijas un Vides pieejamības standarta publiskajām un dzīvojamām ēkām izstrādi un to piemērošanu²⁷;
- Vadlīniju izstrāde vides un informācijas pieejamības nodrošināšanai augstākajā izglītībā;
- Vadlīniju izstrāde Latvijas simtgades pasākumu pieejamības nodrošināšanai personām ar invaliditāti un funkcionāliem traucējumiem.

---

²⁷ Konferences organizēšana var tikt organizēta pie nosacījuma, ja HP VI koordinēšanas projektā būs pieejami līdzekļi